

IZGRADNJA CRKVE SV. KVIRINA U SISKU

Za detaljniji opis gradilišta, zapravo već potpuno dovršene crkve, valja malo zaviriti u daleku prošlost. Naime, u gradu Sisku, na mjestu gdje se susreću tri rijeke - Sava, Kupa i Odra, nalazi se jedna od naših najstarijih urbanih aglomeracija. U meandru rijeke Kupe, na poluotoku Pogorelcu tik do ušća Odre, nalazilo se u 4. st. pr. Kr. ilirsko-keltsko naselje Segestica. Rimljani su ga zauzeli 119. pr. Kr., a razorili 35. pr. Kr. za Oktavijana Augusta. Poslije su za

Sv. Kvirin

cara Tiberija na suprotnoj obali rijeke podigli novi grad, koji je u vrijeme cara Vespazijana dobio status kolonije (*Colonia Flavia Siscia*). Novi je uzlet grad doživio krajem 3. st. kada se naziva *Colonia Septimia Siscia Augusta*, posebno pošto je postao administrativno sjedište Pannonije Savije.

U to je vrijeme grad postao i biskupskim sjedištem. Kvirin je bio biskup u Sisku od 284. sve do mučeničke smrti, koja je bila najvjerojatnije 303., upravo u godini kad je posljednji veliki progonitelj kršćana Dioklecijan izdao edikt o njihovoj progonu. Sv. Kvirin je uhićen i prebačen u Sabariju, današnji Szombathely u zapadnoj Mađarskoj. Pošto je odbio žrtvu paganskim bogovima, osuđen je na

CONSTRUCTION OF ST. QUIRINUS CHURCH IN SISAK

Saint Quirinus was one of the first Christian saints and martyrs, and also the bishop of Sisak, which was at that time a significant Roman center. It is believed that Zagreb archdiocese actually draws its origins from the Sisak diocese. That is why residents of Sisak are now trying to rebuild the cult of the early Christian saint, particularly as the chapel dedicated to this saint was razed to the ground some thirty years ago. It is precisely in Sisak that a new church has now been built. The edifice was designed in such a way to meet all requirements for a real basilica. The church is situated in the middle of an otherwise empty field, which emphasizes its monumentality and imposing appearance. It has a tall belfry, a cloister around the entrance, and has been built to take as much as 1500 either standing or seated believers. A big and representative square will be built in front of the church. It is expected that this square will be completed in 2003 to mark 17 centuries from the death of St. Quirinus.

smrt. Oko vrata mu je privezan mliniski kamen i bačen je u rijeku Sibaris (današnji Güns). Prema zapisima bilo je to dan pred lipanjskim nonama (4. lipnja) i sv. Kvirin je dugo plivao na vodi i razgovarao s okupljenim narodom. Ali da se ne bi narod uplašio, uspio je izmoliti Boga da potone.

Kršćani su tijelo sv. Kvirina izvadili iz rijeke, sagradili u Sabariji lijepu

veliku crkvu (kršćanstvo se od 313. slobodno ispovijedalo) i u njoj pohranili svečevo tijelo. Krajem 4. stoljeća zbog provala Huna, tijelo je sv. Kvirina preneseno u Rim i od 1140. nalazi se i štuje u crkvi Majke Božje preko Tibra.

I poslije sv. Kvirina Sisak je dugo bio biskupsko sjedište, ali su ga 441. poharali Huni, a početkom 7. st. Avari i Hrvati. U analima Karla Velikoga

Gradilište početkom 2001. godine

Pročelje nove crkve Sv. Kvirina

iz 9. st. Siscia se spominje kao sjedište Ljudevita Posavskog. Svoj značaj biskupskog sjedišta tog dijela Hrvatske Sisak gubi 1093. osnivanjem Zagrebačke biskupije i kaptola, ali se Zagrebačka biskupija dugo smatrala nasljednicom sisačke, a sv. Kvirin prvim zagrebačkim biskupom. Poslije Sisak dobiva veliko strateško značenje s turskom opasnošću, kada se na utoku Kupe u Savu gradi velika utvrda. Grad je ponovno oživio u 18. st. Tada se gradi župna crkva Sv. Križa na lijevoj obali Kupe, a za gradnju građanskih kuća koriste ostaci rimske Siscie. Ujedno središte dobiva današnji urbanistički raspored.

Inače kult se sv. Kvirina, koji se uvijek prikazuje s kamenom oko vrata, brzo proširio ondašnjim kršćanskim svijetom. Dan njegove mučeničke smrti za sv. je Jeronima važan svjetski događaj, poznati ga kršćanski pisac Fortunat stavlja u isti rang sa sv. Ciprijanom, biskupom i mučnikom Kartage, a himnu o njemu na latinskom je spjevao španjolski pjesnik Prudencije u kojoj se između ostalog kaže: "Zidine Siska slavnog junaka predana / očinskom ljubavlju slave".

Kad su Hrvati prihvatili kršćanstvo, počeli su štovati i sv. Kvirina. Ime ovog sveca i blagdan štovanja nalaze se već u brevijarima i kalendarima iz 13. stoljeća. Na području negdašnje sisačke biskupije postojale su prije provale Turaka čak četiri župne crkve posvećene tom svecu, a od 1687. obvezatno se štuje u Zagrebačkoj biskupiji.

Pogled na novu crkvu sa stražnje strane

Prva se drvena crkvića sv. Kvirina u Sisku spominje 1653., a na istom je mjestu sagrađena nova oko 1670. Potom je tu 1784. sazidana trajna kapelica Štovanje je ovog sveca posebno bilo rašireno u Sisku tijekom 19. stoljeća. Tada je 4. lipnja bio neradni dan, grad su obilazili svečano obučeni građani i cehovi sa zastavama, a sviralo se i pucalo iz mužara. S vremenom je njegov kult slabio, a najtužniji je dan bio 29. lipnja 1974. kada je nakon odluke sisačke općine kapelica srušena i groblje oko nje preorano.

Siščani su se uvijek mnogo molili sv. Kvirinu i uvjereni su da upravo zahvaljujući njegovu zagovoru Sisak nije nikada pao u turske ruke. Posebno vjeruju u njegovu odlučujuću pomoć u Sisačkoj bitci u lipnju 1593. kada je kršćanska vojska u općem jurišu hametice potukla turske čete. Ta je bitka bila prava prekretnica u ratovima protiv Turaka i nakon nje su Hrvati iz defenzive polako prelazili u ofenzivu. Mnogi su Siščani uvjereni da je pomoć sv. Kvirina također bila presudna i u nedavnom Domovinskom ratu kada je njihov grad uspješno obranjen.

Zar stoga onda može čuditi što je u okviru proslave 900. obljetnice grada Zagreba i Zagrebačke nadbiskupije u Sisku pokrenut program proslave i oživljavanja kulta sv. Kvirina? Najprije je dekretom nadbiskupa i kardinala Franje Kuharića 4. lipnja 1993. osnovana nova (četvrta) sisačka župa - župa Sv. Kvirina. Isti je dan u dijelu grada među obiteljskim kućama, na lokaciji dobivenoj za crkvu desetak godina prije, taj nadbiskup i kardinal blagoslovio kamen temeljac za novu crkvu. I konačno, Gradsko je vijeće grada Siska donijelo 31. ožujka 1994. odluku da se sv. Kvirin proglašava sisačkim zaštitnikom i da se 4. lipnja slavi kao Dan grada Siska.

Ali za gradnju nove crkve vjerojatno je ipak ključnu ulogu imala činjenica što je za župnika novonastale župe imenovan negdašnji kapelan župe Sv. Križa, a poslije župnik u obližnjim Selima - vlč. Ivan Hren. Zalažanjem toga upornog i dinamičnog svećenika, inače podrijetlom iz Medimurja, u vrlo je kratkom vremenu izgrađen novi pastoralni centar koji se mogao rabiti i kao privremena crkva. Potom se 1996. krenulo u natječaj za idejno rješenje nove crkve. Natječaj je bio pozivni, a poziv je upućen nekolicini najpoznatijih arhitekata koji se u posljednje vrijeme uspješno bave projektiranjem sakralne arhitekture. Utemeljeno je i posebno prosudbeno povjerenstvo u koje su uz lokalne stručnjake (arhitekta), bili uključeni i župan i gradonačelnik, predstavnici Gradskog ureda za građevinarstvo, pravnici i dakako predstavnici župljana. Povjerenstvo je bilo jedinstveno u svom izboru, a sva su idejna rješenja razgledali i župljani pa su i oni, čak u 95 posto slučajeva, također podržali predloženo rješenje.

Autor izabranog rješenja je Ivan Antolić, dipl. ing. arh., iz *Atriuma* d.o.o. iz Zagreba, koji je projektirao nekoliko crkava u Zagrebu i okolici (crkva Sv. Jeronima na Bukovačkoj cesti,

Trijem ispred glavnog ulaza

Franjevačka crkva u Dubravi, crkva u Sesvetskim Selima, kapela u školskom centru MUP-a u Svetošimunskoj ulici...). Njegovo se rješenje odlikuje monumentalnošću i potpuno se uklapa u budući veliki trg, koji se radno naziva Zgmajna, smješten između Lonjske i Pokupljanske ulice i u blizini Pastoralnog centra s kojim će u budućnosti činiti jedinstvenu cjelinu. U rješenju je posebno dominantan zvonik (visok 36,8 m, a s križem 42 m) koji je smješten u zoni ulaza, ali djelomično uvučen u

Detalj velikih ploha s pročelja crkve

samu crkvenu lađu, dijelom i kao izvor prirodnog svijetla za kapelicu Sv. Kvirina koja se nalazi točno ispod njega.

Projekt je u potpunosti poštovao želju naručitelja da crkva mora imati karakter bazilike, jer postoje pravne mogućnosti da ona i dobije taj počasni naziv, prvenstveno zbog drevnosti svog kulta, štovanja sv. Kvirina i činjenice da je biskupija temelj Zagrebačke nadbiskupije, donedavno jedne od prostorno najvećih u cijelom katoličkom svijetu. Ali bazilika po strogim propisima rimske Kongregacije mora imati uz glavnu i pomoćne lađe i trijem. I sve je to uklopljeno u projekt, a natkriti trijem na stupovima u zoni ulaza zaštita je od atmosferskih nepogoda, ali se pod njim planira i postavljanje oltara u slučaju održavanja svete mise na prostoru trga. U trijemu se planiraju postaviti klupe i zelenilo. Projekt predviđa da se velike vertikalne plohe trijema oplemene odgovarajućim plitkim reljefima čiji sadržaj tek treba odrediti.

Sukladno zahtjevima naručitelja, ali i zbog temeljenja te odvodnje oborinskih i otpadnih voda, pod je crkve uzdignut od plohe pristupnog trga za

12 stuba, odnosno 215 cm u odnosu na zatečeni teren odnosno 132 cm na uređeni trg. Predviđen je i poseban pristup za invalide. Crkva je u unutrašnjosti izdužena po osi, a pobočne su lađe odijeljene stupovima, također položenim u istom smjeru. Tlocrtne su dimenzije crkve 40 x 24 m. Izduženi prostor i apsida nad oltarom također su neki od elemenata klasične bazilike, a tome pridonosi i rješenje stropa srednjeg dijela crkve s bočnim osvjetljenjem. Sve u svemu, planirano je da crkva bude izuzetno dojmiva u prostoru u kojem postaje glavnim sadržajem, a svojim velikim bijelim plohama pročelja doima se istodobno i klasično i vrlo moderno. Čini se da su upravo zahtjevi za izgledom bazilike pružili ovoj crkvi ono što mnogim suvremenim crkvama nedostaje – monumentalnost.

Unutrašnji su prostori razmješteni u tri glavne razine, suteran, prizemlje i kor. Ulaz u prostore suterena odnosno podruma predviđen je i s unutarnje i s vanjske strane. Tu su smještene višenamjenska dvorana, spremišta i sanitarije za pučanstvo. Na glavnoj je razini smješten prostor za bogoslužje s pratećim sadržajima – sakristijom, župnim uredom i spremištima. U prostoru za vjernike (površine 451 m²) predviđene su klupe s 380 mjesta za sjedenje, iako je moguće s dodacima u crkvi postaviti sjedala za ukupno 500 osoba. U prizemlju i na koru ima još 300 m² prostora za stajanje na koji se može smjestiti još tisuću vjernika, a toliko je bilo i predviđeno projektnim programom. Prostor je svetišta podignut za 30 do 40 cm u odnosu na ostali prostor. Jedino je spušten pod u kapeli Sv. Kvirina, što na određeni način simbolizira spuštanje prema vodi. Kor je iznad ulaza u crkvu i pristup mu je omogućen sa dva nasuprotna stubišta, a na galeriji je predviđen i prostor za orgulje te pristup u zvonik.

Konstruktivni sustav građevine (projektant: Mladen Meštrović, dipl. ing.

građ., iz *Meštar-ing* iz Zagreba) sačinjavaju nosivi zidovi od armiranog betona, pune armiranobetonske ploče, armiranobetonski stupovi i grede. Temeljenje građevine usklađeno je sa spoznajama iz geotehničkog elaborata koji je izradila tvrtka *Conex*

Kapelica Sv. Kvirina

d.o.o iz Zagreba. Zbog prihvatljivog jednoličnog slijeganja bilo je potrebno ispod zvonika (koji je dilatiran od crkve) i 4 glavna stupa u prostoru za bogoslužje izvesti prethodnu sanaciju temeljnog tla sustavom mlaznog injektiranja (jet grounding). Temeljenje je riješeno kombinacijom punih temeljnih armiranobetonskih ploča (podrum i zvonik) i temeljnih traka. Krov je riješen kombinacijom drvenih rogova položenih preko armiranobetonskih greda, čeličnih profila te nazidnica. Zbog velikih raspona između nosivih zidova te mogućeg slijeganja ili pucanja, međuprostor između terena i poda crkve riješen je armiranobetonskom pločom na podkonstrukciji.

Vanjske su stijene građevine riješene plemenitom i produženom fasadnom žbukom, punom ciglom, toplinskom izolacijom, armiranobetonskim

zidom (35 cm) i unutarnjom žbukom ili kamenom oblogom. Podgled stropova je žbukan ili je riješen dvostrukim protupožarnim gipskartonskim pločama.

Investitor je, dakle, bila Zagrebačka nadbiskupija i Rkt. župa Sv. Kvirina

biskupa iz Siska. Glavni je projekt izradio autor Ivan Antolić, dipl. ing. arh., a nadzor građevinskih obrtničkih radova, vodovoda i kanalizacije također je obavljao ing. Ivan Antolić, dok je izvedbu elektoinstalacija nadzirao Vladimir Šlancl, dipl. ing. el. te Ivan Šmit, dipl. ing. stroj., strojarke instalacije. Za investitora je konzalting obavljao *Si-ing* iz Siska (voditelj: Siniša Batinić, dipl. ing. građ.).

Zbog problema s financiranjem jedne ovakve investicije i primjereno mogućnostima investitora, izgradnja je podijeljena u dvije odvojene faze. Prva je obuhvaćala izgradnju temelja, zidova podruma i tehničke etaže. U taj je dio izgradnje bio uključen *Graditelj* d.d. iz Siska. Radovi su započeli 16. kolovoza 1997., a završeni 30. travnja 1999. Građenje je ponešto bilo produženo zbog ishode-

nja građevne dozvole i zbog određenih teškoća i nesporazuma u odnosima između izvođača i investitora.

Radovi druge faze zaključeni su sa dva ugovora (grubi građevinski radovi i preostali radovi) i tekli su

sija s moćima sv. Kvirina od srušene kapelice do nove župne crkve te polaganje moći i povelje o posvećenju u oltar, a postavljena je i posebna spomen-ploča. Dakako da je održana i svečana sveta misa uz nazočnost brojnih vjernika i gostiju.

Pogled s kora na oltar i prostor za vjernike

kontinuirano i bez prekida. Glavni je izvoditelj, uz brojne kooperante, bila *Hidroelektra-niskogradnja* d.d. iz Zagreba, Građevna uprava Sisak, a glavni inženjer gradilišta bila je Maja Ikonovski, dipl. ing. arh. Radovi II. faze započeli su 2. kolovoza 2000., a svi radovi nužni za uporabu građevine zaključeni su 27. svibnja 2002., dok je završno uređenje okoliša nastavljeno do konačnog uređenja. Doduše i ovdje je rok ponešto produžen od roka utvrđenog osnovnim ugovorom. To je bilo uvjetovano specifičnostima konstrukcije građevine i atmosferskim prilikama, ali sve je usuglašeno i dogovoreno s investitorom.

Crkva je, naime, na Kvirinovo 4. lipnja 2002., posvećena. Novu je župnu crkvu posvetio nadbiskup zagrebački i metropolit mons. Josip Bozanić, na kraju višednevnog slavlja. Svečanosti posvećenja prethodila je proce-

Ovo smo neobično gradilište posjetili praktički nakon završetka, jer je tijekom završavanja gradnje i pripreme za posvećenje bilo gotovo nemoguće razgovarati s bilo kojim sudionikom u građenju. Građevinu smo obišli zajedno s projektantom i nadzornim inženjerom Ivanom Antolićem, dipl. ing. arh. Saznali smo da podno grijanje crkve nije riješeno gradnjom kotlovnice na lož-ulje već električnim grijanjem, na zahtjev investitora. Također se na zahtjev investitora odustalo od pokrova s bitumenskom šindrom, pa je cijeli pokrov riješen mnogo kvalitetnijim bakrenim limom, dobivenim uz pomoć sponzora. Izvršene su još neke manje izmjene u oblikovanju stubišta za zvonik i izvedbi pristupnih stuba. Očekuje se ugradnja kipa sv. Kvirina u njegovoj kapelici, što će se vjerojatno riješiti posebnom donacijom.

Razgovarali smo i s izvoditeljima - glavnim inženjerom Majom Ikonovski i direktorom Građevne uprave Sisak Ivom Lečekom, građ. teh. Ova se *Hidroelektrina* uprava uspješno othrvla svim problemima koji su posljednjih godina tresle matičnu tvrtku i na području cijele regije uspješno obavlja sve vrste građevinskih radova. Štoviše, na ovom su području posebno cijenjeni zbog kvalitete radova. Na crkvu koju su upravo završili, u vrijeme našeg posjeta obavljali su se manji zahvati u okolišu, izuzetno su ponosni. Pričaju nam da su za izgradnju rabili za tu priliku posebno nabavljenu velikoplošnu radijalnu oplatu.

Iako su gradilište zapravo preuzeli od drugog izvoditelja, u građenju nisu imali praktički nikakvih problema. Razradili su tehnologiju i u jesenskom su razdoblju radili na temperaturi od +5⁰ C. Najprije su dovršili zvonik kako bi mogli maknuti skele i dovršiti krovnište. Stupove su izvodili u plastičnoj oplati i vlastitom pogonu u Čiču. Radili su pojasnice i višestruko ih upotrijebili.

Dakako da smo iskoristili priliku da popričamo i s župnikom župe Sv. Kvirina biskupa, velečasnim Ivan Hrenom, kojemu je izgradnja crkve te njezino posvećenje svakako kruna svećeničke karijere. Uostalom zbog svoje je okretnosti i spretnosti vjerojatno i doveden na ovo mjesto. Taj pomalo neobični svećenik, izrazito neposredan, bučan i strastveni pušač, priznao nam je da je izuzetno teško graditi crkvu u teškim vremenima, posebno je teško graditi u siromašnoj župi. Počelo se graditi praktički iz ničega, a moralo se je svladavati brojne izazove i iskušenja. Crkva je izgrađena prvenstveno potporom Zagrebačke nadbiskupije, darovima župljana te doprinosima Sisačkomoslavačke županije i grada Siska. Ukupni su troškovi svih građevinskih radova veći od 13,5 milijuna kuna. Zapravo gradu valja zahvaliti što je uspio osigurati zemljište, koje

je većim dijelom bilo u gradskom vlasništvu, a preostalo je otkupljeno od privatnika. Prostor je prije bio namijenjen za parkirališta, a radilo se o travnatoj ledini i močvarnom zemljištu. Čak je i kamen temeljac svojedobno položen na zemljište u tuđem vlasništvu. No za završetak izgradnje valjalo je i mnogo razboritosti, ali i mnogo živaca. Za gradnje je preživio infarkt, a u tim je teškim trenucima, kako kaže, doživio i susret sa sv. Kvirinom. Zaključujući razgovor saznali smo da i danas pos

toji jedan živući sisački biskup. To je mons. Nikola Eterović, kojega je papa s titulom sisačkog biskupa imenovao za papinskog nuncija u Ukrajini.

Na kraju smo od ing. Ivana Antolića saznali da samo dio građevne parcele pripada crkvi, a da preostali dio pripada gradu koji na ovom prostoru namjerava urediti reprezentativni trg. Uređenje trga jest zapravo i gradska obveza. Projekti se upravo izrađuju, a za izvoditelja konkurira *Hidroelektra-niskogradnja* s čijom

su kvalitetom radova svi zadovoljni. Tom će se kompletnom uređenju trga prilagoditi i dovršenje uređenja okoliša crkve koja je inače središnja točka budućeg velikog i raskošnog trga. Stoga smo i župnu crkvu Sv. Kvirina i svrstali u gradilišta iako je ona praktički završena. Naime, upravo se sljedeće 2003. godine, kada će se navršiti punih 17 stoljeća od mučeničke smrti sv. Kvirina, priprema završetak izgradnje cijelog kompleksa i velika proslava blagdana sisačkog zaštitnika.

Branko Nadilo
